

ORUŽANE SNAGE FRANCUSKE

Intenzivnom i specifičnom izgradnjom kroz proteklu deceniju, oružane snage Francuske skrenule su na sebe pažnju ostalog sveta, naročito vodećih sila — SAD i SSSR-a. U tom relativno kratkom periodu izgrađena je vojna sila koja se, po svojim strategijskim koncepcijama, osnovnom kursu vojne politike, ukupnom vojnom potencijalu, fizionomiji opšte strukture, organizaciji i formaciji jedinica, naoružanju i mnogim drugim faktorima i merilima, umnogome razlikuje od većine paktovskih i vanpaktovskih armija u Evropi. Navedeni faktori, kao i mnogi drugi, doprineli su da se francuska oružana sila danas svrstava u sam vrh evropskih armija, a svi su izgledi da će to mesto zadržati i dalje.

U protekloj fazi izgradnje armije realizovana je osnovna težnja i želja Francuske — stvaranje i izgradnja sopstvene, nacionalne strategijske nuklearne snage. Taj cilj, kao što je poznato, bio je jedna od dve dominirajuće i stalne preokupacije (druga je spoljna politika) bivšeg predsednika De Gola, koju je, izgleda, u najbitnijim crtama prihvatio i njegov naslednik — sadašnji predsednik Pompidu. Time je, smatra se, obezbeđena puna samostalnost Francuske na međunarodnom planu i njena odgovarajuća uloga i mesto u okvirima »petougaoonog« kluba nuklearnih zemalja; ona je time ujedno dobila i »legitimaciju« za punopravno učestvovanje u rešavanju osnovnih i najkrupnijih problema savremenog sveta.

Mada već pet godina egzistira van »preuskih«, i dosta strogo ocrtanih, okvira NATO-pakta, Francuska se praktično nikada nije u potpunosti odrekla saradnje sa ovom organizacijom — njenim pojedinim telima i organima. Zna se, naime, da je i dalje prisutna i uključena u zajednički sistem PVO, da ima svoje predstavnike u nekim drugim organima i sistemima, da aktivno učestvuje u ponekim zajedničkim vežbama i manevrima, da delovi armija nekih članica pakta koriste francusku teritoriju, akvatoriju i vazdušni prostor za obuku svojih jedinica, kao i da postoji plodna saradnja na planu razmene iskustava u oblasti obuke i školovanja. Pored toga, poslednjih godinu-dve dana pojedini francuski rukovodioci (civilni i vojni) davali su izjave iz kojih se može zaključiti da Francuska ne ide u pravcu potpunog prekidanja niti koje je povezuju sa NATO-paktom kao celinom ili sa nekim nje-

govim članicama ponaosob. To, međutim, ne znači da će se Francuska ponovo vratiti pod okrilje NATO-pakta, barem ne u ranijoj formi.¹

Opšta struktura i jačina armije. Slično američkoj armiji, podela francuskih oružanih snaga je dvojaka: po nameni i po vidovima oružja.

Po nameni, one se dele na: *strategijske nuklearne snage*, sastavljene od raketa srednjeg dometa, aviona »Mirage IV« i podmornica na nuklearni pogon; *manevarske snage*², u koje su uključene snage zaštite — dve divizije KoV (ukupno oko 40.000 ljudi) stacionirane neposredno uz francusko-nemačku granicu (Trier i Friburg), kao i snage nacionalne rezerve, sastavljene od tri divizije locirane na teritoriji Francuske; *snage operativne odbrane teritorije*, koje, u stvari, predstavljaju formu uključivanja celog naroda u slučaju okupacije dela ili cele nacionalne teritorije. Ove snage u svom sadašnjem sastavu, navodno, imaju 25 bataljona sa 56.000 ljudi.³ Neki drugi podaci, međutim, govore o postojanju 12 pukova tipa »Commando«, 18 pešadijskih, 5 oklopnih i 6 inženjerskih pukova. Po ovoj varijanti, u ratu bi svaka vojna oblast imala 1—2 brigade, 1—2 puka »Commando« i 1 pešadijski puk. Kao jezgro za formiranje pukova u svakom departmanu u miru, navodno, postoji po 1 četa.

Po vidovima oružja, francuske oružane snage su podeljene na kopnenu vojsku, ratno vazduhoplovstvo i ratnu mornaricu.

Prema podacima Instituta za strategijske studije u Londonu, ukupno brojno stanje oružanih snaga Francuske sredinom 1970. godine iznosilo je 506.000 ljudi (peta je po veličini u svetu), što čini blizu 1% njenog stanovništva, čiji je broj u to vreme iznosio 50,725.000 ljudi. Ljudstvo u oružanim snagama predstavlja samo 5% celokupne mase od 9,8 miliona muškaraca od 18 do 45 godina starosti. Van armije, u takozvanim poluvojnim organizacijama (žandarmeriji i jedinicama bezbednosti), nalazi se oko 75.000 ljudi, tako da se ukupni efektivni pod oružjem približavaju cifri od 600.000 vojnika i »poluvojnika«.

Kopnena vojska. Ovaj vid oružja suvereno dominira nad ostalim vidovima u sastavu oružanih snaga. No, tu dominaciju on gubi prilikom razmatranja mesta i uloge pojedinih elemenata u podeli oružanih snaga po nameni, jer u tom slučaju na prvo mesto dolaze strategijske nuklearne snage.

Kopnena vojska je najbrojniji vid oružja — 328.000 ljudi ili oko 65% od ukupnog broja ljudi u armiji. Ljudstvo KoV svrstano je u 6 divizija (5 mehanizovanih i 1 vazdušno-prenosnu), 2 brigade, 1 alp. brigadu — u Grenoblu, 4 divizionu lansera raketa *Honest John*, 3 divizionu *PAR Hawk* i veći broj rodovskih jedinica stepena puka i bataljona.

Pored većih količina lakog naoružanja i raznovrsne savremene tehnike i opreme, KoV raspolaže sa oko 450 srednjih tenkova tipa

¹ Prema rečima ministra odbrane Debrea, Francuska ostaje verna principima »degolističke« spoljne politike, za čiju realizaciju je potrebno da raspolaže jakim snagama za »nuklearno odvracanje«, odbranu nacionalne teritorije, i intervenciju u Evropi i prekomorskim zemljama.

² Namenjene za intervenciju van Francuske, pre svega u centralnoj Evropi, zatim u Sredozemlju, a po potrebi i na vanevropskim područjima.

³ U ratu će, navodno, imati oko 80 pešadijskih bataljona i 5 oklopnih pukova, svrstanih u 21 brigadu.

AMX-30, nepoznatim brojem tenkova AMX-13 i većim brojem oklopnih transporterata AMX-10. Ukupan broj raspoloživih raketa zemlja-zemlja, do meta oko 3.000 km, osposobljenih za nošenje nuklearnih bojnih glava jačine do 250 KT, nije tačno poznat — navodno ih ima 15 do 18?

Dve mehanizovane divizije KoV locirane su u SR Nemačkoj, a jedna brigada u zapadnom Berlinu; sve ostale divizije i druge jedinice (osim simboličnih snaga u prekomorskim posedima) nalaze se na francuskoj teritoriji. Van Evrope, u Indijskom okeanu, nalaze se 3 bataljona, 1 bataljon na Pacifiku, a u nekim afričkim zemljama (Senegal, Čadu, Gabonu i drugim), početkom jula 1970. nalazilo se oko 12.500 vojnika.

Ratno vazduhoplovstvo. Ovaj vid oružja, po svom značaju i jačini, tradicionalno drži drugo mesto u sastavu oružanih snaga. Od ukupnog brojnog stanja oružanih snaga, na ratno vazduhoplovstvo otpada 106.000 ljudi ili 21%. Naoružano je sa preko 1.200 aviona, helikoptera i drugih letelica, od čega oko 500 borbenih aviona,⁴ ne računajući oko 50—55 aviona (tri eskadrole) strategijske namene tipa »Mirage IV«, osposobljenih za nošenje A-bombi do 60 KT (ukupne snage preko 2 MT).

Ratna mornarica. Mada je Francuska pomorska zemlja, koja još uvek raspolaže kolonijama, njena ratna mornarica je po ulozi i jačini na trećem mestu u okviru oružanih snaga. Brojno stanje njenih pripadnika iznosi svega 72.000 ljudi ili 14% od ukupnog ljudstva u armiji. Plovni objekti ratne mornarice, kojih ima oko 165 (sa ukupno 305.000 BRT nosivosti), podeljeni su na flote u Atlantiku i u Sredozemlju. Među ratnim brodovima važno je istaći 2 nosača aviona, 1 nosač helikoptera, oko 25 podmornica (od toga jedna je na nuklearni pogon, dok druga još nije ušla u operativnu upotrebu, a treća se nalazi u izgradnji, naoružane su raketama do meta oko 3.000 km za nošenje nuklearnih bojnih glava), 2 krstarice, 18 razarača, a ostalo su minolovci, desantni i drugi plovni objekti. Mornaričko vazduhoplovstvo ima 11.500 ljudi i raspolaže sa oko 275 aviona i helikoptera.

Nuklearna komponenta. Iako novi dugoročni plan razvoja oružanih snaga predviđa »paralelan razvoj svih komponenata armije«, u praksi — nuklearne snage imaju izvestan prioritet, mada to ne znači da su ostale klasične komponente zanemarene.

Svega pola godine po dolasku na vlast, dok je još buktao rat u Alžiru, a metropola obilovala svakovrsnim problemima, De Gol je početkom 1959. doneo sudbonosnu odluku, udarivši čvrste temelje izgradnji Francuske kao nezavisne nuklearne sile.⁵ Posle godinu dana, 13. februara 1960. eksplozija u Regani (u Sahari) najavila je svetu rađanje nove (četvrte po redu) nuklearne sile. Mada su svoju prvu A-bombu izradili i praktično isprobali za kraće vreme nego tri nuklearne zemlje pre njih, na izradu i ispaljivanje svoje prve hidrogenske bombe Francuzi su čekali punih osam godina — do 24. avgusta 1968. godine (na ostrvu Eni-vetoku u Pacifiku).

⁴ Prema nekim podacima ukupan broj borbenih aviona prelazi 700?

⁵ U govoru održanom tom prilikom, De Gol je, između ostalog, rekao: »... Pošto Francuska može biti uništena sa svakog ugla (azimuta) Zemljine kugle, moramo biti spremni da dosegemo do svakog ugla sveta«. Ova misao je kasnije postala okosnica u razradi francuske doktrine, poznate pod imenom »odbrana sa svih azimuta«.

Nuklearne snage, kao jedna od tri komponente u podeli oružanih snaga po nameni, od samog početka predstavljaju osnovni faktor odbrane Francuske, prema kojem su planirana i realizovana »prekranjanja« ostalih njenih oružanih snaga na planu reorganizacije i modernizacije (kroz dva petogodišnja plana razvoja od 1960. do 1970. god.). Međutim, u organskoj strukturi oružanih snaga nuklearna komponenta ne stoji kao zaseban vid oružja, već su njeni elementi skladno integrisani u postojeću shemu organizacije vidova.

Francuska, kao mlađa članica nuklearnog kluba, raspolaže relativno malim količinama nuklearnih borbenih sredstava, a u poređenju sa stokiranim zalihama dve supersile, njen nuklearni potencijal je još uvek simboličan. Međutim, u odnosu na druge dve zemlje — NR Kinu i Veliku Britaniju — oko 20 francuskih megatona (toliko ih, navodno, sada ima) čine približno »ravnopravan« udeo. Bez obzira na trenutno raspoloživ broj A-bombi, treba istaći činjenicu da se nuklearna komponenta stalno i rapidno razvija, tako da se do kraja tekućeg plana razvoja (1975. god.) očekuje da će ukupna snaga francuskog nuklearnog potencijala porasti na preko 40 megatona.

Celokupan program nuklearnog naoružavanja (nuklearne bojne glave i sredstva za njihovo lansiranje i prenošenje) podeljen je na tri dela ili, kako oni to sami nazivaju, na tri »generacije«, koje se delimično uporedo razvijaju i realizuju.

Prvu generaciju borbenih sredstava za prenošenje atomskih bombi sačinjavalo je 50—55 bombardera tipa »Mirage IV«, koji se počev od 1967. nalaze u operativnoj upotrebi. Računa se da će do kraja 1972. svi ovi avioni biti osposobljeni za nošenje A-bombi jačine do 60 kilotona. Postojeće tri eskadrile ovih bombardera organski pripadaju ratnom vazduhoplovstvu, a biće kompletirane do 1975. godine.

Drugu generaciju borbenih sredstava za prenošenje nuklearnih bojnih glava čine rakete srednjeg dometa (oko 3.000 km) zemlja-zemlja. Prva jedinica naoružana ovim raketama trebalo je da uđe u operativnu upotrebu do kraja 1970, a ostale do kraja 1975. godine. Jedinice francuske KoV opremaju se raketama tipa *Pluton* dometa 15 do 120 km. Sva ova sredstva u organskom sastavu KoV biće, prema nekim ocenama, najspektakularniji deo nuklearne komponente francuske armije.

Treću generaciju čine podmornice na nuklearni pogon, naoružane raketama more-zemlja srednjeg dometa — do 3.000 km. Prva podmornica, *Le Redoutable*, ušla je u operativnu upotrebu krajem marta 1969. Druga po redu, *Le Terrible*, iako je porinuta krajem iste godine, još nije ušla u operativnu upotrebu, dok je gradnja treće, *Le Foudroyant*, tek započeta i ona će biti navodno završena do 1975. godine (izgradnja četvrte se planira). To je ujedno i rok završetka sadašnjeg programa nuklearnog razvoja francuske armije.

PERSPEKTIVE RAZVOJA FRANCUSKIH ORUŽANIH SNAGA

Očigledni uspesi u razvoju francuske armije u potpunom su skladu sa zvaničnom vladinom politikom, koja se u protekloj deceniji (1960—1970) realizovala kroz dva dosta ambiciozna i respektivna petogodišnja plana razvoja. Intencije tekuće politike u razvoju oružanih

snaga kreću se u dva osnovna pravca: prvi, ka celovitom i brzom realizovanju postojećeg programa nuklearnog razvoja, koji je poslednjih godina imao izraziti prioritet, i drugi, u jačanju napora i intenziteta na izvršavanju glavnih zadataka reorganizacije i modernizacije klasičnog dela armije — vidova oružanih snaga.

Tekući, treći po redu, petogodišnji plan⁶ razvoja oružanih snaga postavlja, kao osnovni cilj, dalje intenzivno jačanje i modernizovanje svih komponenata oružanih snaga. U njemu se, pored ostalog, predviđa: da se nastavi sa razvojem strategijskih nuklearnih snaga, povećavanjem njihove razorne moći na oko 40 megatona; da se operativne snage kopnene vojske ojačaju nuklearnom komponentom, uvođenjem u sve divizije raketa *Pluton*, i da se ujedno sve divizije kompletiraju tenkovima *AMX-30* i novim oklopnim transporterima *AMX-10*; da se u ratnom vazduhoplovstvu avioni *Jaguar* i *Mirage III E* osposobe za dejstvo A-bombama, a da se u naoružanje uvedu lovac-bombarder i lovac *F-1* i lovac-bombarder *Jaguar*, kao i da se nastavi sa ispitivanjem novog tipa borbenog aviona, koji bi se uveo u naoružanje tek 1980. godine; da se u ratnoj mornarici izgrade 2 korvete, 12 manjih eskortnih brodova, nekoliko pomoćnih i nekoliko podmornica, odnosno površinski i podvodni objekti za zaštitu podmornica na nuklearni pogon.

Težište razvoja na planu reorganizacije i modernizacije vidova oružanih snaga stavljeno je na kopnenu vojsku. Najveća pažnja kod ovog vida oružja poklonjena je diviziji kao združenoj taktičkoj borbenoj jedinici. Konačno je prihvaćeno i rešenje novog osnovnog tipa divizije (mehanizovane), koji će najbolje odgovarati francuskim potrebama i mogućnostima, kao i koncepcijskim gledanjima na rat u savremenim uslovima. Plan razvoja kopnene vojske predviđa da se do kraja 1975. formira pet ovakvih divizija, kao osnovnih operativnih jedinica u okviru *manevarskih snaga* namenjenih za intervenciju. Formiranje prve divizije ovog tipa trebalo je po planu biti završeno do kraja 1970. i nema podataka da li je to i realizovano.

Osnovne karakteristike novog tipa mehanizovane divizije ogledaju se u sledećem:

a) ukupno brojno stanje iznosi oko 14.000 ljudi (oko 6.000 manje nego kod starog tipa), tako da je ona negde na sredini između divizija istog tipa vodećih armija u NATO-paktu i Varšavskom ugovoru;

b) tri mehanizovane brigade istovetnog sastava, koje imaju veliku vatrenu i udarnu moć i visoku manevarsku sposobnost, osnovni su borbeni elementi ove nove divizije;

c) za zaštitu iz vazduha, sa malih i srednjih visina, divizija raspolaže sa PA-pukom, naoružanim automatskim topovima kalibra 30 mm i PAR tipa *Roland*;

d) za inžinjerijsko obezbeđenje borbenih dejstava, divizija u svom sastavu ima mehanizovani inžinjerijski puk, a raspolaže i pukom za vezu;

e) težište vatrene podrške u diviziji treba da bude na nuklearnim borbenim sredstvima (rakete *Pluton*), koja se uvode u njenu organsku strukturu.

⁶ Početkom novembra 1970. francuski parlament je usvojio Zakon o programu razvoja oružanih snaga za period 1971—1975. godine — prema kojem je izvršavanje zadataka III petogodišnjeg plana razvoja počelo 1. januara 1971.

Pored toga, divizija u svom sastavu ima i jednu laku avio-jedinicu, odgovarajuće pozadinske jedinice i komandnu četvu.

Mehanizovana brigada, kao osnovna združena taktička borbena jedinica nove divizije, sastoji se od: jednog mehanizovanog puka, koji sačinjavaju dva oklopna skvadrona, naoružana lakim tenkovima tipa AMX-13 i dva bataljona mehanizovane pešadije; jednog oklopnog puka od tri oklopna skvadrona naoružana srednjim tenkovima tipa AMX-30 i jednog skvadrona mehanizovane pešadije na oklopnim transporterima AMX-10; jednog puka SO kalibra 155 mm, komandne čete i drugih prištapskih jedinica.

Po ukupnim izdacima, potrebnim za redovno održavanje brojno jake i savremeno opremljene armije, za njeno intenzivno »prekranjanje« i permanentno modernizovanje, Francuska se nalazi na četvrtom mestu u svetu, odmah posle dveju supersila — SAD i SSSR-a i NR Kine.

Za fiskalnu 1970/1971. godinu odobreno je da se utroši 5,9 milijardi dolara ili 4,2% bruto nacionalnog dohotka, koji je za 1969. procenjen na oko 140 milijardi dolara.

Pukovnik
Ćiro SIKAVICA

LITERATURA:

- The Military Balance*, 1970/1971. god.;
The Jane's Fighting Ships, 1969. god.;
French Strategy After De Gaulle, »Military Review«, nov. 1968;
French Defense Policy, »Military Review«, sept. 1968;
New Structure of Army Divisions, »Military Review«, nov. 1968;
Vojna enciklopedija;
Agencijske i novinske vesti od januara do decembra 1970. godine.